

2025. október 24. péntek – 5786. hesván 02.

www.frankel.hu

péntek 18:30 | gy. gy. 17:21 | szombat 10:00 | havdala 18.24

83/11

NOÉ

(I. Mózes 6.9. – 11.32.)

Mózes első könyvének második szidrája, mely leírja, hogy az emberiség már annyira romlott, hogy megérett a pusztulásra. Az Örökkévaló elhatározza, hogy elpusztítja a világot özönvizet hozva rá. Csupán Noét találja érdemesnek, hogy megmeneküljön egy bárkában, amelyben minden élőlény képviselve van.

Igaz ember volt, ezért az Örökkévaló, mikor megharagudott az emberekre – mert “megtelt a föld gonosszággal” – és özönvízzel tervezte sújtani a földet, Noét és családját megkímélte. Utasította, készítsen bárkát, amelyben átvészélhetik az özönvizet. 150 évig dolgozott Noé a bárkáján. Részt azért, mert a korabeli technológia egy embertől ennyi időt kívánt, másrészt mindenki láthatta, hogy valami különös barkácsol a mester. Meg is kérdezhették, miért ez a nagy munka? Meg is mondta az okát. Szolgálhatott volna figyelmeztetésként, de nem hallgattak rá. A föld élőlényei úgy maradhattak meg, hogy Noé minden állatfajából kettőt, hímet és nőtényt, vihetett a bárkába. Minden tiszta baromból, amely áldozatra is alkalmas lehetett, hetet-hetet menthetett meg. 40 nap és 40 éjjel esett az eső, a halak nem pusztultak el, ebből is láthatjuk, hogy a hal nem hús. Három fokozatot említ az Írás, az özönvíz nagyságának jellemzésére: Felgyülemlett a sok víz és vitte a bárkát. Felemelkedett a hajó a föld fölé. Tizenöt könyöknyivel borította be a hegyeket. Előbb a hollót, majd a galambot küldte ki Noé, hogy kémlelje ki, elhagyhatják-e kis menhelyüket. Miután másodszor repült ki a galamb, ágacskaival a szájában tért vissza. Harmadszor már elrepült a maga útján szállva. Noé mikor kijött a bárkából, hála áldozatot mutatott be az Úrnak. Az Örökkévaló szövetséget kötött vele, hogy nem küldi a rettentő és az egész emberiséget érintő csapást a földre. A szövetség jele a szivárvány lett. Az ember addig növényevő volt, most a Mindenható megengedte a hús élvezetét, de a vér fogyasztását szigorúan megtiltotta. A Tóra szavaiból kikristályosodik Noé fiai és utódai számára meghatározott hét törvény, amely a polgári együttélés és jogalkotás alapja. Ezek a következők: A bíróság felállítása, az Istenkáromlás tilalma, a bálványimádás tilalma, a fajtalanság tilalma, a vérontás tilalma, rablás tilalma, az élő állatból kivágott hús élvezetének tilalma.

Hetiszakaszunk legismertebb elbeszélése az özönvíz története. Az elbeszélés nem egyedülálló az ókori irodalomban. A babilóniaiaknál a hasonló esemény hőse Noé: A Biblia a történet erkölcsi tanítására törekszik. Az ember hivatása legyőzni rossz ösztöneit és aszerint részesül jutalomban vagy büntetésben. Másrészt a világ fennmaradása isteni cél. Így mondja a próféta is: “Nem kietlennek teremtette, hanem benépesítettnek alkotta”. Az özönvíz nemzedéke erkölcsi fertőben élt. “Isten megbánta, hogy teremtette az embert. Érdekes megemlíteni, hogy mivel indokolta Isten a világ elpusztítását, ugyanakkor milyen indokot hozva fel esküjére, hogy többet nem hoz pusztulást a földre. A két indok hasonló, sőt majdnem azonos. “Látta Isten, hogy nagy az ember gonossága a földön, és szíve gondolatai ösztöne csak gonosz egész nap”. Így az özönvíz előtt. Az özönvíz után Noách hálaáldozatot mutatott be Istennek. Az áldozatot Isten elfogadta és utána így szólt: . “Nem átkozom el többé a földet az ember miatt, mert az ember szívének ösztönei rosszak ifjúságától kezdve”. A két indok, a világ elpusztítására és megtartására, látszólag azonos. De megfigyelhetjük a különbséget, ha hangsúlyozzuk az “ifjúságától kezdve” kifejezést. Az ember ösztönökkel születik, miként az állat: De csak az embernek adatott meg, hogy ösztöneit, ha károsak, ha rosszak, legyőzze szabad választás útján. Ezért hivatása a nevelésnek, hogy a rosszra hajló “ifjúsági” ösztönöket korlátok közé szorítsa, önmegtartóztatásra bírja. “Ki a hős, ki legyőzi ösztöneit”. Ő az ideál, az igaz ember. Isten az új világot az ilyen “igaz” emberekre építette. Őértük kíméli meg földünket, az elpusztítástól. Talán erre az isteni esküre támaszkodik a zsidó legenda, hogy a világ 36 igaz ember érdeméért marad fenn. A hetiszakasz másik elbeszélése “Bábel tornyáról” szól. “Így szóltak (az emberek): építsünk várost, benne egy tornyot, mely az égig ér, hogy nevet szerezzünk magunknak...”. A legenda szerint az ember elhivalkodottságában le akarta dönteni Istent trónjáról. Építés közben civakodás, gyilkosságok, erőszak és egymás meg nem értése uralkodott az építők körében. Erre “Isten szétszórta az embereket a föld egész területére”. A bibliai elbeszélés és a hozzáfűződő legendák sok gondolatot ébreszthetnek napjaink emberében... A technológia hihetetlen fejlődése, az emberi tudomány szédületes eredményei azt az érzést kelthetik sokakban, hogy a mai “Bábel tornya” immár az égig ér, és az emberi észnek nincs határa. Ma már nemcsak a Holdra, hanem a Marsra is eljutott az emberi alkotás, akkor talán ismét az Észnek kell templomot emelni, mint a francia forradalom idején? Az ilyen gondolatok elfelejtetik az emberrel, hogy a természeti törvényeket, melynek segítségével eredményeit eléri, ő se nem alkotja, se nem változtatja meg, csupán felfedezi azokat. Azt is elfelejti az ember, hogy nemcsak a Hold, de a Mars is ezredmilliméter távolságban van tőlünk a világűr mértékegységeivel mérve. Az embernek nemcsak (rossz) ösztöneit kell legyőzni, hanem oktan büszkeségét is. Az igazi, nagy tudósok (mint Einstein) szerények, mert ők tudják igazán, hogy az emberi tudás véges. Az özönvíz elbeszélése, a bábéli torony története arra tanít, hogy az az emberi társadalom, melyben az erőszak uralkodik, nem boldogabbá, hanem szerencsétlenebbé teszi az embert.

Bár vallási értelemben nem túl eseménydús időszak előtt állunk, érdemes néhány szót ejtenünk hamarosan beköszöntő hónapunkról Hesvánról (חשוון), mely ünnepnapok számát tekintve igencsak szürke hónapnak minősül, kiváltképp az előző mozgalmas Tisrit és a következő szintén sűrű Kiszlévet tekintve. Néhány nevezetes pillanat azonban Hesvánban is megadatik. Ilyen Hesván hetedike, azaz Zájin Hesván is. Az izraeli törvényhozás a közelmúltban állami ünnepnappá nyilvánította Hesván hónap hetedik napját, mely az „alija napja” (יום העלייה) lett. A Kneszet döntése szerint állami ünnepséggel, rendezvényekkel, és az oktatási intézményekben megemlékezésekkel ünnepelik a Nemzeti Alija Napot. Másik nevezetes nap Hesván 12-e. Ekkor hunyt el ugyanis Ráhel ősanyánk, az az asszony, akiért hét meg hét évet szolgált Jákob Lábánnál. Jákob az efráti úton, Bét-Lehemben temette el, nem messzire Jeruzsálemtől. Sírja fölé kőépületet emeltek, s Izrael gyermekei odajártak imádkozni, kiönteni szívüket Istennek, kérlelni Ráhelt, álljon melljük bajukban, szorongattatásukban. Különösen Hesván 12-én, halála napjának évfordulóján keresték fel a sírt.

A cél, amelyre a bábeli torony építői törektek, az volt, hogy megszüntessék a különbséget Isten és ember között, hogy olyan világot építsenek fel, amelyben nincsenek többé különbségek. A zsidó hagyomány egyik ötlete, hogy a Babel tornya történetét egyfajta antiutópiaként értse. Az özönvíz utáni világ lassú újjáépülésének elbeszélését meglepő kitétel zavarja meg, Noé egyik fia, Jáfet leszármazóiról olvassuk, hogy az ő lemenői közül váltak ki „a szigeti népek, országaikban, mindegyik a maga nyelve szerint, családjaik szerint, népeikkel, Brésit, 10, 5). Alig pár sorral Babel tornyának története előtt azt olvassuk, hogy az emberek, de legalábbis egy részük feltétlenül, különböző nyelveket beszéltek. Hogyan állt helyre Babel tornyának építésekor az egykori nyelvi egység, amelyet aztán újra össze kellett zavarnia az Örökkévalónak? Jonathan Sacks volt brit főrabbi szerint a nyelvek egyésge Babelben nem adottság volt, hanem kényszer. A teljes emberiséget egységesíteni akarták újra egyetlen, minden mást felülmúló jelentőségű cél elérésének érdekében, hogy saját erejükből ériék el az isteni szférát, hogy önmagukat az embert istenné tegyék, akkora építményt húzzanak fel, amely eléri a mennyet. Az emberek világának természetes és kiküszöbölhetetlen velejárója a sokféleség és a megértés hiánya is meglehetősen gyakran. Akik azt a célt tűzik ki maguk elé, hogy megteremtsék az emberiség teljes egységét és uniformitását, ennek révén pedig meghaladják az emberi állapotot, veszélyes utópisták, akik, ha sikeressé válnak, totalitárius társadalmakat rendeznek be. Ez a XX. századi érzékenység olvastatja Jonathan Sacks-szel egy ellenutópia elbeszélésének a Babel tornya sztoriját, amelyben egyforma téglákból építik egyforma munkaerők a tökéletesnek szánt világot. Az özönvíz utáni világ a teljes káoszra felel, amely az özönvizet megelőzte, a teljesen széteső, szervezetlen közösségek rémképére, ahol „mindenki háborúja zajlott mindenki ellen”. Ezt akarta meghaladni az özönvizet követő nemzedékben a társadalmiság újjászervezése, amely Sacks szerint túlságosan jól sikerült, ezért olvasható a torony története az első totális állam kiépítésének kísérleteként is, amely azonban eleve kudarca ítéltetett. Ironikus gesztusa a szövegnek a figyelmeztetés, hogy Istennek le kellett ereszkednie, hogy egyáltalán lássa, hogy állnak a torony építési munkálatai. Az Örökkévaló szelíd büntetést ró a résztvevőkre, helyreállítja a köztük meglévő különbségeket, megengedi, hogy különbözőek, vagyis mindannyian önmaguk lehessenek, saját hagyományaikból kiinduló közösségeket alkothassanak újra, amelyek bekalkulálják együttműködéseikbe, hogy lesznek mindig közöttük jól-rosszul kezelhető, kölcsönös megértési nehézségek, ezek fennmaradása az emberi világ sokszínűségének garanciája.

Dr. Vajda Károly, az OR-ZSE rektora „Szerezzünk magunknak nevet, hogy szét ne szóródjunk az egész földön.” Rabbi Nátán (i.sz. 2. sz.) összekapcsolta ezt a mondatot a Semot 23:13 versével, mely tiltja Isten nevén kívül más (isten) nevének említését. A neves tanaita föltételezi, hogy a Babel tornyát építők kissé eufemizáló módon, de a bálványimádás szándékát fejezik ki (vö. bSzánhedrin 109a). Valószínűsíti e feltevést, hogy a névszerzés tervét megfogalmazó mondatra következő vers második szava az eddig csak elvéve használt négybetűs istennév. Tovább erősíti e fölvetést, hogy a torony történetében az Örökkévaló más megnevezése elő sem fordul. Annak bizonyítéka, hogy a saját nevezetesség hajhászása ellentétes a monoteista jámborság eszményével, kvázi bálványimádás, a névtan segédtudományával már a zsidó vallásosság korai korszakaiban is visszaigazolható számtalan olyan zsidó névformából, mely nem egyszerűen viselőjének valamely tulajdonságát (pl. Korách – kopasz) írta le, vagy épségének, szépségének vágyát fogalmazta meg, hanem az Örökkévalóval kötött szövetség kötelékébe vonta be a név viselőjét (pl. Curisáddáj, Netánél, Gámliél stb.). Azt, hogy a szétszórátást a Babilóniába hurcolt zsidóság az Örökkévaló nevére hozott szégyen miatt kirótt büntetésként értette, talán ez a történet is befolyásolta, hiszen a bábeli torony építőinek szájáról hallatszik először az ettől való félelem, s esik meg velük büntetésként épp az, amitől rettegnek: a szétszórátás. Érdemes továbbá megjegyezni: a modern zsidó vallásbölcseletnek a például a Beresit 11:7-ben is előforduló, Istenre vonatkozó, többes szám első személyű igealakok értelmezéséhez nincs szüksége – a klasszikus magyarázatokban gyakran előforduló – angyalseregek és égi udvartartás föltételezésére. A modern értelmező nem szorul rá arra, hogy az Örökkévalót antropomorfizálja, udvaroncokkal körülvett királyként képzelje el. A szóban forgó többes szám első személyű, ún. kohortatív, azaz fokozottan cselekvésre buzdító alakok egyfajta beszédkonvenció részei. Ahogyan a szakácskönyvek „Vegyünk egy csipetnyi sót!” fölszólítása is csak az olvasóra egymagára vonatkozik, s sosem fordul elő, hogy a szakácskönyv írója annak olvasójával együtt közösen vesz egy csipetnyi sót, a bibliai versek e többes számú igealakjainak is csak stiláris, hangulati jellegük van – ahogy ezt a Talmudban gyakran használt értelmezési szabály is mondja: a Tóra a hétköznapi nyelvhasználatot követve fogalmazott.

HÍREK A VILÁGBÓL

Megszavazta az Országgyűlés: az MTK-hoz került a Sorsok Háza. https://bzsh.hu/2025/10/22/megszavazta-az-orzagyules-az-mtk-hoz-kerult-a-sorsok-haza/
Teremtés , amiben mindenkinek szerepe van. https://mazsihisz.hu/a-zsidosagrol/judaizmus/teremtes-amiben-mindenkinek-szerepe-van
Október 22-én Magyarország Tel Aviv-i Nagykövetségének rendezvényén, különleges pillanatok zajlottak 1956. október 23-a emlékére. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/tel-aviv-egy-kiszabadult-tusz-koszonotte-oktober-23-at
A mai napon ünnepelte volna 100. születésnapját Fahidi Éva. A róla elnevezett díjra idén rengeteg jelölés érkezett. Sok inspiráló történet és személy kapott figyelmet – több országból, sokféle nézőpontból. https://kibic.hu/2025/10/22/fahidi-eva-100-az-ember-nem-gyuloletre-szuletett-az-ember-josagra-szuletett/
Trump: Izrael elveszítheti a teljes amerikai támogatást, ha annektálja Ciszjordániát. https://izraelinfo.com/2025/10/23/trump-izrael-elveszitheti-a-teljes-amerikai-tamogatast-ha-annektalja-ciszjordaniat/
A Hamász felélédése, amerikai jelenlét, gondok Libanonban és a levél. https://ujkelet.live/2025/10/23/a-hamasz-feleledese-amerikai-jelenlet-gondok-libanonban-es-a-level/
Nem lesz zsidó filmfesztivál Malmöben, a mozik nem vállalták a helyszín biztosítását. https://hu.euronews.com/2025/10/17/nem-lesz-zsido-filmfesztival-malmoben-a-mozik-nem-vallaltak-a-helyszin-biztositasat
Izraelbe utazott az amerikai alelnök. https://24.hu/kulfold/2025/10/22/jd-vance-izrael/
Meloni: Olaszország nem ismeri el Palesztinát, amíg a Hamász tényező a Gázai övezetben. https://hvg.hu/vilag/20251022_giorgia-meloni-olaszorszag-paleszinta-hamasz
Donald Trump kész kiirtani a Hamászt, ha nem tartják be a gázai tűzszünetet. https://www.atv.hu/kulfold/20251021/donald-trump-hamasz-gaza-izrael/
Máris próbatétel előtt áll a gázai tűzszünet. https://nepszava.hu/3298651_izrael-gazai-ovezet-hamasz-tuzszunet-egyiptom-bekefenntarto-ero
Nem lehetnek izraeli szurkolók a Maccabi Tel-Aviv birminghami kupameccsén. https://bzsh.hu/2025/10/22/nem-lehetnek-izraeli-szurkolok-a-maccabi-tel-aviv-birminghami-kupameccsen/
A ma 100 éve született Fahidi Évára emlékeztek szülővárosában, Debrecenben. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/a-ma-100-eve-szuletett-fahidi-evara-emlekeztek-szulovarosaban-debrecenben
Miután a Hamász terrorszervezet fényes nappal több tucat gázai lakost gyűjtött össze és lőtt le – bizonyítékok nélkül azt állítva, hogy informátorok és bűnözők voltak –, felvételek kerültek elő, amelyeken a Hamász emberei fémrudakkal törtek el palesztinok lábát. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/hamaszosok-femrudakkal-torik-el-az-engedetlenséggel-vadolt-palesztinok-labat
Jair Lapid felesége sorozatának budapesti forgatását akadályozták palesztinpartí tüntetések. https://kibic.hu/2025/10/22/jair-lapid-felesege-sorozatanak-budapesti-forgatasat-akadalyoztak-palesztinparti-tuntetok/
“ Ez nem tendencia – ez cunami”: riasztó méreteket ölt az Izraelből kivándorlók száma. https://izraelinfo.com/2025/10/20/ez-nem-tendencia-ez-cunami-riaszto-mereteket-olt-az-izraelbol-kivandorlok-szama/
Gáza , UNRWA és koalíciós krízis a sorkatonaság miatt. https://ujkelet.live/2025/10/23/gaza-unrwa-es-koalicios-krizis-a-sorkatonasag-miatt/
Éheztetés , kínzás, hírhány, magány – hogy éltek túl az izraeli túsok a két évig tartó fogságot? https://hu.euronews.com/2025/10/19/eheztes-kinzas-hirhiany-magany-hogy-eltek-tul-izraeli-tuszok-a-ket-evig-tarto-fogsagot
Marco Rubio és J.D. Vance is jelezte, Washington ellenzi Ciszjordánia Izraelhez csatolását. https://telex.hu/kulfold/2025/10/23/marco-rubio-ciszjordania-elcsatolas-izrael-figyelmeztetes
Szétszakadt a kormánykoalíció Izraelben, bizonytalan helyzet alakult ki. https://infostart.hu/kulfold/2025/10/23/szetszakadt-a-kormanykoalicio-izraelben-bizonytalan-helyzet-alakult-ki
Gázában a tűzszünet továbbra is érvényben van. https://www.atv.hu/kulfold/20251020/trump-izrael-gaza-tuzszunet-hamasz/
„ Kétségkívül van egy olyan izraeli–amerikai törekvés, hogy átrajzolják a közel-keleti politika térképét és szabályait”. https://nepszava.hu/3298625_gazai-haboru-izrael-palesztinok-szalai-mate-kozel-kelet-interju
Ha a zsidókat szidják, könnyű zsidónak érezni magad – a budapesti gettóba kalauzol Berkesi Zsuzsa regénye. https://divany.hu/offline/getto-budapest/
Az október 7-i Hamász-támadással összefüggésben vettek őrizetbe egy palesztin férfit az Egyesült Államokban. https://bzsh.hu/2025/10/19/az-oktober-7-i-hamasz-tamadassal-osszefuggesben-vettek-orizetbe-egy-palesztin-ferfit-az-egyesult-allamokban/

Az ELTE-n megzavart Jakobszon professzor előadása az OR-ZSE-n. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/tudomany/az-elte-n-megzavart-jakobszon-professzor-eloadasa-az-or-zse-n
A Hamász terrorszervezet titokban, arab közvetítők tudtával részt vesz a Gázai övezetet irányító technokrata kormány megalakításában, jelentette reggel a KAN közrádió. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-hamasz-reszt-vesz-a-gazat-iranyito-technokratak-kivalasztasaban
Izraeli stand-upos aktivistát bemutató dokumentumfilmmel indul idén a Verzió Filmfesztivál. https://kibic.hu/2025/10/17/izraeli-stand-upos-aktivistat-bemutato-dokumentumfilmmel-indul-iden-a-verzio-filmfesztival/
Visszahozták a Gázába elhurcolt Arie Zalmanowicz és Tamir Adar holttestét. https://izraelinfo.com/2025/10/22/visszahoztak-a-gazaba-elhurcolt-arie-zalmanowicz-es-tamir-adar-holttestet/
Trump mesél, Vance tisztáz és Szmotrich nem kér a normalizációból. https://ujkelet.live/2025/10/23/trump-mesel-vance-tisztaz-es-szmotrich-nem-ker-a-normalizaciobol/
Amerikai külügy: Izrael ne annektálja Ciszjordániát. https://hvg.hu/vilag/20251023_Izrael-ciszjordania-annexio-marco-rubio
„A Hamász mindent meg fog tenni azért, hogy túlélje” https://www.atv.hu/kulfold/20251020/hamasz-izrael-trump/